

Bölüm 6

ENGELLİ BİREYLERİN SOSYAL MEDYAYA ERİŞİMİ VE TOPLUMLA BÜTÜNLEŞMESİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Tüba KARAHİSAR¹

Celal HAYIR²

GİRİŞ

Sosyal medya, engellilerin sorunlarını yansıtan bir araç olduğu gibi aynı zamanda da engellilerle ilgili farkındalığın arttırılmasına yarayan bir ortamdır. Engelliler, sosyal problemlerle ve toplumla bütünleşme noktasında sık sık sorunlarla karşılaşmaktadır. Düşük geliri olmak, yardım edecek yakınlarının olmaması, ilave sağlık sorunları, sosyal güvencelerinin olmaması, engellileri toplumdan izole bir yaşam sürmeye zorlamaktadır. Pek çok engelli, bu sebeple eğitim olanaklarından yararlanamamakta ya da eğitim hayatını yarım bırakmakta, eğitim alanlardan iş hayatına atılmakta zorlanmaktadır. Kendi kendine hareket edememek, sürekli yardım almak zorunda kalmak, alt yapının yetersizliği, ön yargılar ve dışlanmaları engelli bireyleri evden dışarı çıkamayacak hale getirmektedir. Sürekli ev ortamında kalan engelli bireylerde yalnızlık duygusu giderek artmaktadır. Ev ortamında engelli bireyler, iletişim araçlarını sıklıkla kullanmak istemektedir. Vakit geçirme, güncel haberleri takip etme vb. amaçlarla internet, televizyon ve radyo engelli bireyler için vaz geçilmez araçlardandır. Bu sayede uzaktan eğitim alabilmekte, ülkesi ve dünya hakkında güncel haberlere erişme olanağı bulmaktadırlar. İletişim araçlarının yanı sıra Türkiye’de engelliler yararına faaliyet gösteren çok sayıda dernek ve vakıf bulunmaktadır. Engelli bireyler, sivil toplum kuruluşlarına giderek ya da sosyal medya hesapları aracılığıyla etkinliklerden haberdar olmaktadır.

Engelli çalışmaları bir disiplin olarak 1990’lı yıllarda başlamıştır. Engellilerle ilgili çalışmaların başlamasında 1960’lı yıllardaki Bağımsız Yaşam Hareketi’nin etkisi yadsınamaz. Türkiye’de yapılan araştırmalarda ise sosyal modele ilgi artsa da halen tıbbi (medikal) model ön plandadır (Meşe, 2014:89, 90). Engellilerin internete erişimi ile ilgili (Subaşıoğlu, 2000) tarafından yapılan çalışmada engel-

¹ Doç. Dr., tkhisar@gmail.com

² Dr., hayircelal@gmail.com

Ülkemizde engelli bireylerin karşılaştıkları zorluklar (engelli rampası eksikliği, kaldırımlara araç park edilmesi, engelli kullanımına uygun olmayan toplu taşıma araçları vs.) düşünüldüğünde en azından sosyal medya aracılığı ile insanlarla etkileşime geçebilmeleri kendileri için önem taşımaktadır. Engelli bireyler, tüm zorluklara rağmen evden dışarı çıktıklarında ise kafeler ya da park gibi açık alanlarda vakit geçirmektedir. Engelli bireylerin hayat kolaylaştırıcı uygulama kullanımı konusunda bilinçlendirilmesi gereklidir. Bu amaçla çeşitli destek programları ve eğitimler düzenlenebilir. Katılımcıların sosyal medya kullanımı ile elde ettiği en önemli faydanın “sosyalleşme” (%31,1) olduğu görülmüştür. Ayrıca katılımcılar sosyal medya kullanımı sayesinde “toplumsal sorunlara aktif olarak katılabildiğini” (%22,7), psikolojik olarak iyi hissettiğini (%18,5) ve sosyal medya kullanımının “hayatını anlamlı kıldığını” (%14,7) ifade etmişlerdir. Çıkan sonuçlar, “engelli bireyler sosyal medya ile hayata tutunmakta ve yalnızlık duygusunu aşmaktadır” varsayımımızı destekler niteliktedir.

KAYNAKLAR

1. Arıkan, Ç. (2002), Sosyal Model Çerçevesinde Özürlülüğe Yaklaşım, *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 2 (1), s. 1-7.
2. Çobaner, A., Yıldırım, P. (2017), Dijital Medyada Engellilerin Temsili: Toplumsal Paylaşım Ağı Facebook'ta Engelli Grup Sayfaları, (Edt: İdil Sayımer, Perrin Ögün Emre, Tuğrul Çomu), *Yeni Medya Çalışmaları 3. Ulusal Kongre Kitabı*, s. 402-417.
3. Erdoğan, İ. (2014), *Medya Teori ve Araştırmaları*, Ankara: Erk Yayınları.
4. Genç, Y., Dalkılıç, P. (2013), Yaşlıların Sosyal Dışlanma Sendromu ve Toplumsal Beklentileri, *International Journal of Social Science*, 6 (4), s. 461-482.
5. Kılınç, R. (2014), Engelli Bilincinin İlköğretim Okullarında ve Teknoloji Temelli Olarak Oluşturulmasında İletişimin Rolü: Engelliler Bilgisi Dersi, *İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 2 (5), s. 27-43.
6. Koç, M. (2017), Dramaturjik Teori Çerçevesinde Sosyal Medyada Engelli Bireylerin Benlik Sunumu, *Selçuk İletişim Dergisi*, 10 (1), s. 262-281.
7. Köten, E., Erdoğan, B. (2014), Sanaldan Gerçeğe Ağlara Tutunmak: Engelli Gençlerin Facebook'ta Sosyalleşme Deneyimleri, *Alternatif Politika Dergisi*, 6 (3), s. 333-358.
8. Meşe, İ. (2014), Engelliliği Açıklayan Sosyal Model Nedir?, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Sayı: 33, s.79-92.
9. Subaşıoğlu, F. (2000) Engellilerin İnternete Erişimi Üzerine, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Sayı: 40, s. 203-216.
10. Tezcan, T. (2013), Engelli Gençlerin Yurttaşlık Sınırı: Müstakbel Yurttaşlık ve Hudutları, (Der: Demet Lüküslü, Hakan Yücel), *Gençlik Halleri 2000'li Yıllar Türkiye'sinde Genç Olmak*, Ankara: Efil Yayınları.
11. www.ttb.org.tr/mevzuat/index.php?option=com_content&view=article&id=686:engeller-hak-larina-k-slee&Itemid=36 (E.T: 02.04.2019).
12. www.korlerfederasyonu.org/medyaninbakisi.asp (E.T: 14.03.2019).
13. www.tuik.gov.tr (E.T: 14.03.2019).